

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ст. 323 КПК 1960 р. як обвинувальний, так і виправдувальний вирок суду повинен бути законним і обґрунтованим. Суд обґрунтовує вирок лише на тих доказах, які були розглянуті в судовому засіданні, і оцінює їх за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на повному, всебічному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом. Виправдовуючи особу за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК, суд не дотримався цих вимог закону, не звернув увагу та належно не проаналізував у вирокі докази, якими орган досудового слідства обґрунтував доведеність обвинувачення особи у вчиненні інкримінованих злочинів, й не навів мотивів, із яких він відкидає їх. За наведених обставин висновок суду про виправдання особи за відсутністю в діях складу злочинів, передбачених ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК, є передчасним, зробленим без повного, всебічного та об'єктивного аналізу наявних у справі доказів, а тому не може визнаватися законним та обґрунтованим.

*Ухвала колегії суддів судової палати
у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 24 січня 2013 р.*

(в и т я г)

Вироком Ясинуватського міськрайонного суду Донецької області від 20 грудня 2011 р. С.С. виправдано за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК за відсутністю в його діях складу злочинів.

Органами досудового слідства С.С. обвинувачувався в тому, що він, будучи службовою особою, працівником правоохоронного органу, працюючи заступником начальника Ясинуватської об'єднаної ДПШ, 14 квітня 2008 р. у своєму службовому кабінеті, зловживаючи своїм службовим становищем, усупереч інтересам служби, з корисливих мотивів, шляхом обману і зловживання довірою заволодів грошовими коштами в сумі 1 000 грн ліквідатора Спартаківського споживчого товариства М.Г. нібито за зниження фінансових штрафних санкцій за виявлені в ході перевірки порушення податкового законодавства при ліквідації зазначеного підприємства, чим заподіяв істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, що полягає в підриві авторитету та престижу правоохоронного органу.

Місцевий суд дійшов висновку про відсутність у справі достовірних даних, які б підтверджували висновки органу досудового слідства про те, що С.С. мав умисел на заволодіння грошовими коштами М.Г. шляхом повідомлення останньому неправдивих відомостей, тобто введення в оману або зловживання довірою потерпілого, а тому виправдав С.С. за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК.

Ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 06 березня 2012 р. вирок щодо С.С. залишено без змін.

У касаційній скарзі прокурором порушено питання про скасування судових рішень щодо С.С. у зв'язку з істотними порушеннями кримінально-процесуального закону та неправильним застосуванням кримінального закону з направленням справи на новий судовий розгляд. Прокурор посиляється на те, що суд безпідставно виправдав С.С. за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК.

Заслухавши доповідача, пояснення прокурора про часткове підтримання касаційної скарги, яка просила судові рішення скасувати, а кримінальну справу направити на додаткове розслідування, перевіривши матеріали справи, обговоривши наведені у скарзі доводи, колегія суддів дійшла висновку, що вона підлягає задоволенню.

Висновок суду щодо виправдання С.С. за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК є передчасним і не ґрунтується на законі та матеріалах справи.

Відповідно до ст. 323 КПК України 1960 р. як обвинувальний, так і виправдувальний вирок суду повинен бути законним і обґрунтованим. Суд обґрунтовує вирок лише на тих доказах, які були розглянуті в судовому засіданні, і оцінює їх за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на повному, всебічному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом. Як зазначено у ст. 334 КПК 1960 р., мотивувальна частина виправдувального вироку, серед іншого, повинна містити підстави для виправдання підсудного з зазначенням мотивів, із яких суд відкидає докази обвинувачення.

Таким чином, суд при розгляді справи повинен дослідити ті докази, що викривають, і ті, що виправдовують підсудного, проаналізувати їх та дати оцінку їх належності, допустимості, достовірності та достатності для вирішення питань, зазначених у ст. 324 КПК 1960 р.

Виправдовуючи С.С. за ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК, суд не дотримався цих вимог закону.

Аргументуючи висновок про виправдання підсудного, суд послався на відсутність у С.С. умислу на заволодіння грошовими коштами М.Г. шляхом повідомлення останньому неправдивих відомостей, тобто введення в оману або зловживання довірою потерпілого, у зв'язку з чим прийняв рішення про необхідність виправдання С.С. за відсутністю в його діях складу злочинів.

У порушення зазначених вище вимог закону суд не звернув уваги та належно не проаналізував у вироку інші докази, якими орган досудового слідства обґрунтував доведеність обвинувачення С.С. у вчиненні інкримінованих злочинів, й не навів мотивів, із яких він відкидає їх.

Так, суд не взяв до уваги показання С.С., надані на досудовому слідстві про обставини вчинення ним злочинів, потерпілого М.Г.

Крім того, суд безпідставно не врахував матеріали проведених оперативно-технічних заходів, відеозаписів зустрічей С.С. з М.Г., в ході яких обгово-

рювалися умови зменшення штрафних санкцій. Також судом не було з'ясовано причин суперечностей показань обвинуваченого та потерпілого під час досудового слідства й судового розгляду справи.

Усім цим доказам суд мав дати належну оцінку в сукупності, але не зробив цього.

Тому за наведених обставин висновок суду про виправдання С.С. за відсутністю в діях складу злочинів, передбачених ч. 1 ст. 190, ч. 3 ст. 364 КК, є передчасним, зробленим без повного, всебічного та об'єктивного аналізу наявних у справі доказів, а тому не може вважатися законним та обґрунтованим.

Ураховуючи наведене, колегія суддів вважає, що вирок, а також ухвала апеляційного суду, якою залишено без задоволення аналогічну апеляцію прокурора, підлягають скасуванню в повному обсязі, а справа — направленню на новий судовий розгляд.

При новому розгляді справи суду необхідно ретельно дослідити всі докази по справі, дати належну правову оцінку діям С.С., перевірити доводи прокурора, які були викладені у касаційній скарзі, та прийняти законне й обґрунтоване рішення.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 394–396 КПК 1960 р., пунктами 11, 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК, колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційну скаргу прокурора, який брав участь у розгляді справи судами першої та апеляційної інстанцій, задовольнила.

Вирок Ясинуватського міськрайонного суду Донецької області від 20 грудня 2011 р. та ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 06 березня 2012 р. вирок щодо С. С. скасувала, справу направила на новий судовий розгляд до суду першої інстанції.

Відповідно до ч. 2 ст. 327 КПК 1960 р. обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і постановляється лише за умови, коли в ході судового розгляду винність підсудного у вчиненні злочину доведена. Зокрема, матеріали кримінальної справи, показання свідків, засуджених під час досудового і судового слідства про відсутність попередньої змови між ними ставлять під сумнів спільність їх дій на зловживання владою або службовим становищем, оскільки для досягнення єдиного злочинного результату вони повинні бути взаємодоповнюючими. Крім того, згідно з ч. 1 ст. 334 КПК 1960 р. в мотивувальній частині вироку суд повинен навести докази, на яких ґрунтується висновок суду щодо кожного підсудного із

зазначенням мотивів, з яких суд відкидає інші докази. Недотримання цих вимог закону призвело до скасування судових рішень та направлення справи на новий судовий розгляд.

*Ухвала колегії суддів судової палати
у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 31 січня 2013 р.*

(в и т я г)

Вироком Ленінського районного суду м. Вінниці від 19 червня 2012 р. засуджено:

— Т.В. за:

— ч. 2 ст. 366 КК на 4 роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посаду судді та інші посади, пов'язані із державною службою в органах судової влади, строком на 2 роки.

На підставі ч. 5 ст. 74 КК Т.В. звільнений від призначеного за ч. 2 ст. 366 КК покарання у зв'язку із закінченням строків давності;

— ч. 2 ст. 364 КК на 5 років 1 місяць позбавлення волі з позбавленням права обіймати посаду судді та інші посади, пов'язані з державною службою в органах судової влади, на 2 роки.

Відповідно до ст. 54 КК Т.В. позбавлений 4 кваліфікаційного класу судді;

— Н.С. за:

— ч. 1 ст. 190 КК на 200 годин громадських робіт;

— ч. 2 ст. 190 КК на 2 роки позбавлення волі;

— ч. 2 ст. 366 КК на 5 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій в органах державної та судової влади, строком на 2 роки.

На підставі ч. 5 ст. 74 КК Н.С. звільнено від призначеного за частинами 1, 2 ст. 190, ч. 2 ст. 366 КК покарання у зв'язку із закінченням строків давності;

— ч. 2 ст. 364 КК на 5 років 6 місяців позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій в органах державної та судової влади, на 3 роки.

Т.В. і Н.С. визнано винними у злочинах, вчинених за таких обставин.

Н.С., обіймаючи посаду консультанта Замостянського районного суду м. Вінниці, а потім завідуючої відділом прийому громадян цього суду, 12 липня 2006 р. умисно, з корисливих мотивів, використовуючи своє службове становище, всупереч інтересам держави, погодилася на пропозицію К.Л. посприяти в позитивному вирішенні справи щодо С.В., попередньо отримавши від нього грошові кошти, достовірно знаючи, що вона не має

відношення до безпосереднього розгляду і прийняття рішень у справах за позовами військовослужбовців, не маючи наміру сприяти швидкому розгляду справ, заволоділа грошовими коштами шляхом обману і зловживання довірою. Зокрема, вона сфальсифікувала матеріали справи № * щодо С.В. і з метою надання їм вигляду дійсних зазначила довільну реєстрацію справи в обліково-статистичній картці та алфавітному покажчику, ведення яких належить до компетенції відділу прийому та реєстрації, виготовила задніми числами необхідні процесуальні документи, які складаються під час судового розгляду справ такої категорії, зазначивши в них недостовірну інформацію про слухання справи суддею в судових засіданнях, участь у розгляді справи сторін і секретаря судових засідань, та виготовила виконавчий лист, які передала судді Замостянського районного суду м. Вінниці Т.В. на підпис, з яким перебувала у попередній змові та якому не повідомляла про отримані грошові кошти.

Крім того, Н.С. 13 вересня, у грудні 2006 р., а також у березні 2007 р. умисно, повторно, з корисливих мотивів, використовуючи своє службове становище, всупереч інтересам держави погодилася на пропозицію К.Л. і Н.С.О. посприяти в позитивному вирішенні справ щодо Ш.А., Г.В., Г.С. та В.М., попередньо отримавши від них грошові кошти, достовірно знаючи, що вона не має відношення до безпосереднього розгляду і прийняття рішень у справах за позовами військовослужбовців, не маючи наміру сприяти швидкому розгляду справ, заволоділа грошовими коштами шляхом обману і зловживання довірою. Зокрема, вона сфальсифікувала матеріали справи № ** щодо Ш. А., № *** щодо Г.В., № **** щодо Г.С., № ***** щодо В.М. і з метою надання їм вигляду дійсних зазначила довільну реєстрацію справи в обліково-статистичній картці та алфавітному покажчику, ведення яких належить до компетенції відділу прийому та реєстрації, виготовила задніми числами необхідні процесуальні документи, які складаються під час судового розгляду справ такої категорії, зазначивши в них недостовірну інформацію про слухання справ суддею в судових засіданнях, участь у розгляді справи сторін і секретаря судових засідань та виготовила виконавчі листи, які передала судді Замостянського районного суду м. Вінниці Т.В. на підпис, з яким перебувала у попередній змові та якому не повідомляла про отримані грошові кошти.

Також Н.С. за попередньою змовою з Т.В. в період часу 2006–2007 років, умисно, з корисливих мотивів, в інтересах третіх осіб, використовуючи своє службове становище, всупереч інтересам держави на прохання К.Л. посприяти в позитивному вирішенні справ адміністративного судочинства щодо С.В., Г.С., В.М., на прохання Н.С.О. — Ш. А., Г.В., К.П., Л.В., на прохання Я.О. — Ю.В., на прохання Л.К. — М.С. погодилася та внесла недостовірні дані щодо матеріалів справ № * за позовом С.В., № ** щодо Ш. А., № *** щодо Г. В., № **** щодо Г.С., № ***** щодо В.М., № **** щодо Ю.В., № **** щодо К.П., № **** щодо М.С., № **** щодо Р.О.,

№ ***** — Б.Є., № ***** — В.Є., № 2* — Щ.В., № 2** — А.А., № 2*** — Д.С., № 2**** — Д.О., № 2***** — В.В., № 2***** — Ц.О., № 2***** — Н.С., № 2***** — Щ.О., № 2***** — Л.О., № 2***** — Д.В., № 2***** — Ш.Ю., № 2***** — Л.О., № 3* — К.О., зокрема зазначила довільну реєстрацію справ в обліково-статистичних картках та алфавітному покажчику, ведення яких належить до компетенції відділу прийому та реєстрації, виготовила задніми числами необхідні процесуальні документи, а саме: ухвали про відкриття провадження у справах та закінчення підготовчого провадження у справах, протоколи судових засідань, постанови, які складаються під час судового розгляду справ такої категорії, зазначивши в них недостовірну інформацію про слухання справи суддею в судових засіданнях, участь у розгляді справи сторін і секретаря судових засідань, та виготовила виконавчі листи по цих справах. Після чого підшивала згадані справи та передавала судді Т.В. на підпис, який, підписавши їх, повертав Н.С., яка для завершення процедури надавала своїм підлеглим, у тому числі П.О. та рідній сестрі Н.О., для підпису в протоколах судових засідань та складання опису справ, а також записів у відбитку штампу вхідної кореспонденції на позовній заяві. У зв'язку із цим спричинено тяжкі наслідки, що полягали у дискредитації та підриві авторитету органів судової влади, в проведенні перерахування та виплати пенсії, державі завдано матеріальної шкоди.

До того ж Т.В., отримавши 11 серпня 2006 р. справу № 3** за позовом Ц.Д., судових засідань не провів та справу не розглянув, використовуючи надані йому владні повноваження всупереч інтересам служби, 01 вересня 2006 р., перебуваючи на робочому місці у Замостянському районному суді м. Вінниці, склав завідомо неправдиві документи, зокрема ухвалу про відкриття провадження у справі від 10 серпня 2006 р., протокол попереднього судового засідання від 14 серпня 2006 р., ухвалу про закінчення підготовчого провадження у справі від 14 серпня 2006 р., протокол судового засідання, постанову від 29 серпня 2006 р. та, знаючи, що вона містить неправдиву інформацію, а справа не слухалась, наклав резолюцію на поданій представником позивача Д.Л. заяві про видачу виконавчого листа, внаслідок чого 21 вересня 2006 р. видано виконавчий лист на ім'я Ц.Д., на підставі якого проведено примусове перерахування та виплату пенсії в розмірі 10 087,65 грн, що у 57 разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, чим державі завдано матеріальної шкоди на зазначену суму.

Також Т.В. на початку 2007 р. умисно, діючи за попередньою змовою з невстановленою слідством особою, перебуваючи в приміщенні згаданого районного суду, використовуючи надані йому владні повноваження, всупереч інтересам служби, діючи в інтересах Т.В., К.І., К.В., С.Л. і достовірно знаючи, що справа № 3*** до суду не надходила, в журналі вхідної кореспонденції районного суду не зареєстрована, по журналу справ і матеріалів

справи не передавалась, позивачі участі не брали, підписав постанову від 5 січня 2007 р., у якій містились завідомо неправдиві відомості, та виконавчий лист, який через невстановлену слідством особу передав для позивачів та подальшого його спрямування до військової частини А* та державної виконавчої служби, чим завдав державним інтересам істотну шкоду, що полягала у дискредитації та підриві авторитету органів судової влади.

Ухвалою колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Вінницької області від 06 вересня 2012 р. вирок Ленінського районного суду м. Вінниці від 19 червня 2012 р. щодо Т.В. і Н.С. залишено без змін.

У касаційній скарзі захисник засудженого Т.В. — Ш.В. — просить зазначені судові рішення скасувати, а справу направити на новий судовий розгляд через неправильне застосування кримінального закону, однобічність і неповноту досудового і судового слідства, істотні порушення кримінально-процесуального закону.

На обґрунтування своїх вимог захисник зазначає про порушення суддею першої інстанції І.Я. таємниці нарадчої кімнати, оскільки, перебуваючи в нарадчій кімнаті із 15 червня 2012 р. до 19 червня 2012 р., фактично 18 червня 2012 р. мав призначену до розгляду іншу кримінальну справу, а 19 червня 2012 р. розглянув ще дві справи про адміністративні правопорушення. Також під сумнів ставиться правомірність розгляду справи суддею К.І., яка 5 років працювала в Замостянському районному суді м. Вінниці, де і Т.В. працював на посаді судді, у зв'язку з чим повинна була заявити самовідвід, оскільки захистом не виключається можливість допиту її як свідка по справі.

Захистом зазначається і про порушення кримінально-процесуального закону, що призвело, на його переконання, до неправильного застосування кримінального закону, з огляду на необґрунтованість вироку і ухвали судів щодо наявності попередньої змови між Т.В. і Н.С., оскільки такий висновок ґрунтується лише на показаннях свідків К.Є. і С.Д., а також готування Н.С. процесуальних документів для судді Т.В. з відома свідків Б.В. та С.М., яка їм підпорядковувалася.

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення прокурора, який просив прийняти у справі судові рішення змінити, перекваліфікувати дії засуджених із ч. 2 на ч. 1 ст. 366 КК, кваліфікувати дії засуджених за ст. 364 КК в новій редакції, а в решті залишити без зміни, обговоривши доводи касаційної скарги та перевіривши матеріали справи, колегія суддів вважає, що касаційна скарга підлягає задоволенню на таких підставах.

Відповідно до вимог ч. 2 ст. 327 КПК 1960 р. обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і постановляється лише за умови, коли в ході судового розгляду винність підсудного у вчиненні злочину доведена.

Згідно з ч. 1 ст. 334 КПК 1960 р. в мотивувальній частині вироку суд повинен навести докази, на яких ґрунтується висновок суду щодо кожного підсудного із зазначенням мотивів, з яких суд відкидає інші докази.

Проте суд першої інстанції зазначених вимог закону належним чином не виконав.

Так, органами досудового слідства Н.С. крім іншого ставилося в вину заволодіння грошовими коштами С.В. та повторно Ш.А., Г.В., Г.С. та В.М. шляхом зловживання довірою.

Проте суд першої інстанції, формулюючи обвинувачення щодо Т.В., яке вважав доведеним, зазначив про його попередню змову з Н.С. на заволодіння грошовими коштами зазначених осіб шляхом зловживання довірою, тоді як таке обвинувачення йому на досудовому слідстві не пред'являлося.

Зазначення форми вини Т.В. у виді попередньої змови з Н.С. у наведених злочинах призвело до нечіткості та неконкретності пред'явленого їм обвинувачення.

Крім того, районним судом не наведено належних мотивів доведеності винуватості Т.В. за обвинуваченням щодо зловживання ним владою всупереч інтересам держави на користь Ц.Д., що призвело, на переконання органу досудового слідства, та вважалося судом доведеним, до спричинення тяжких наслідків від його дій.

Однак з представлених оригіналів судових справ інкримінованої Т.В. категорії, журналів вхідної кореспонденції та розгляду справ суддею вбачається, що після реєстрації позовної заяви Ц.Д. в передбаченому законом порядку її передано для призначення та розгляду судді Т.В., а після її розгляду — здано по журналу судових засідань для виконання.

Зазначаючи дані про робочі дні Т.В., суд не спростував неправомірність постановлення ним 29 серпня 2006 р. судового рішення щодо Ц.Д. про задоволення його позовних вимог, оскільки цього дня він був офіційно на роботі після виходу з щорічної оплачуваної відпустки, наданої з 15 серпня по 28 серпня 2006 р.

Перевіряючи ж достовірність пред'явлення Т.В. обвинувачення про його умисні дії за попередньою змовою з не встановленою слідством особою з використанням наданих йому владних повноважень, всупереч інтересам служби, на задоволення інтересів Т.В., К.І., К.В. та С.Л., шляхом підписання постанови суду і виконавчого листа по справі та спричинення державі істотної шкоди, що полягала у дискредитації та підриві авторитету органів судової влади, суд першої інстанції не співставив докази, надані досудовим слідством, з тими, що здобуті під час судового розгляду справи.

Зокрема, матеріали справи та протокол судового засідання свідчать, що з приводу цих обставин допитувалися Т.В., К.І., К.В. та С.Л., однак їх показання не були відображені у вироку та не співставлені з іншими доказами у справі, у тому числі з показаннями Б.(А.)О., яка зазначала про звернення

цих осіб до неї за юридичною допомогою та підготовкою справ від цих осіб до суду.

Покладаючи показання свідків С.Д. та К.Є. в основу обвинувального вироку як достовірні та такі, що мають перевагу над іншими доказами у справі, зокрема, не надано оцінки їхнім неприязним стосункам, що може істотно вплинути на їх правдивість, а також даним про щорічні відпустки, перебування на сесії, лікарняному тощо під час розгляду справ суддею в інкримінований йому період та можливість здачі справ за минулі дати судових засідань у період відсутності зазначених осіб, які могли неналежним чином виконувати свої обов'язки, що змусило доручати виготовлення та підписання документів іншим працівникам апарату суду.

При цьому неприязні стосунки Т.В. із вказаними свідками вони не заперечують, а їх навпаки підтверджує свідок Б.В., який в інкримінований Т.В. і Н.С. період обіймав посаду голови Замостянського районного суду м. Вінниці та був обізнаний про ці обставини, а також повідомляв про взаємозаміну працівників апарату суду під час їх відсутності.

Не звернув уваги районний суд і на наявність в журналі судових засідань Т. В. даних про розгляд ним справ щодо С.В., Г.В., Ш.А., К.П., Л.В., Ю.В., Р.О., Б.Є., В.Є., Щ.В., А.А., Д.С., Д.О., В.В., Ц.О., Ц.Д., рішення по яких було оскаржено Пенсійним фондом і військовою частиною шляхом подачі апеляцій, а також звернення до суду із заявами про роз'яснення судових рішень та відстрочку їх виконання. При цьому в журналі обліку виконавчих листів та передачі їх до Державної виконавчої служби наявні записи про виконавчі листи по справах щодо Щ.В., Ц.Д., А.А. та Д.С.

Однак, перевіряючи наявність в діях Н.С. і Т.В. службових злочинів за статтями 364, 366 КК, суд першої інстанції не навів жодних мотивів з приводу організації роботи місцевих судів, за якою суддя не здійснює реєстрацію справ, не заносить дані про їх надходження до відповідних журналів, не передає їх після розгляду та не здійснює їх виконання, оскільки такі функціональні обов'язки покладено на працівників апарату суду, до числа яких належали, у тому числі, Н.С., С.Д., К.Є. та П.О., які повинні були забезпечувати роботу суддів та добросовісно виконувати покладені на них обов'язки.

Такі фактичні дані, а також показання свідка П.О., засуджених Н.С. та Т.В. під час досудового і судового слідства про відсутність попередньої змови Н.С. з Т.В. ставлять під сумнів спільність дій останнього з Н.С. на зловживання владою або службовим становищем, оскільки для досягнення єдиного злочинного результату їхні дії повинні бути взаємодоповнюючими і кожний мав би робити свій внесок у вчинення злочину.

Істотні порушення кримінально-процесуального і кримінального закону судом першої інстанції залишились поза увагою апеляційного суду.

За таких обставин зазначені порушення відповідно до статей 398, 370 КПК 1960 р. є істотними, оскільки перешкодили суду повно та всебічно роз-

глянути справу і постановити законне, обґрунтоване та справедливе судові рішення, а тому прийняті у справі судові рішення підлягають скасуванню, а справа — направленню на новий судовий розгляд.

Під час нового судового розгляду необхідно перевірити інші доводи, викладені в касаційній скарзі захисника.

Отже, касаційна скарга захисника засудженого Т.В. — Ш.В. — підлягає задоволенню.

Оскільки касаційна скарга від засудженої Н.С. не надходила, а окремий розгляд справи щодо Т.В. неможливий, то відповідно до вимог ст. 395 КПК 1960 р. підлягають скасуванню прийняті у справі судові рішення щодо засудженої Н.С.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 394–396 КПК 1960 р., пунктами 11, 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК, колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційну скаргу захисника засудженого Т.В. — Ш.В. — задовольнила. Вирок Ленінського районного суду м. Вінниці від 19 червня 2012 р. та ухвалу колегії суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Вінницької області від 06 вересня 2012 р. щодо засудженого Т.В. та в порядку ст. 395 КПК 1960 р. щодо засудженої Н.С. скасувала, а справу направила на новий судовий розгляд. Міру запобіжного заходу засудженим Н.С. та Т.В. залишено без змін.

Ухвала апеляційного суду за своїм змістом має бути законною і обґрунтованою та відповідати вимогам ст. 377 КПК 1960 р. У ній має бути наведено мотиви постановленого рішення, проаналізовано усі доводи, що містяться в апеляції, та жоден із них не повинен залишитися без відповіді. Порухення зазначених вимог закону є підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий апеляційний розгляд.

*Ухвала колегії суддів судової палати
у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 30 квітня 2013 р.*

(в и т я г)

Вироком Мар'їнського районного суду Донецької області від 23 квітня 2012 р. засуджено Г.А. до покарання у виді позбавлення волі: за ч. 1 ст. 115 КК — на строк 13 років; за ч. 2 ст. 121 КК — на строк 8 років. На підставі ч. 1 ст. 70 КК за сукупністю злочинів шляхом часткового складання призначених покарань Г.А. остаточно визначено покарання у виді позбавлення волі на строк 14 років.

Г. А. визнано винним у злочинах, вчинених за таких обставин.

03 жовтня 2010 р. близько 20.00 год. Г.А., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння в літній кухні будинку в с. Олександрівка Мар'їнського району Донецької області, у ході сварки, що виникла на ґрунті особистих неприязних відносин, умисно наніс З.В. не менше чотирьох прямих ударів кулаком правої руки в голову, завдавши йому тяжких тілесних ушкоджень, небезпечних для життя в момент заподіяння, від яких потерпілий помер 29 квітня 2011 р. близько 12.00 год.

Крім того, 04 жовтня 2010 р. близько 09.20 год. Г. А., знову перебуваючи у нетверезому стані у ході сварки, що виникла на ґрунті особистих неприязних відносин, з метою позбавлення життя К.А. умисно наніс йому не менше чотирьох ударів кулаком по голові та не менше десяти ударів кулаками обох рук по тулубу, від яких останній помер на місці.

Ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 27 липня 2012 р. зазначений вирок залишено без змін.

У касаційній скарзі захисник Х.В., посилаючись на неправильне застосування кримінального та істотне порушення кримінально-процесуального закону, просить судові рішення щодо Г.А. скасувати, а провадження у справі закрити. Вважає, що винуватість засудженого у вчиненні інкримінованих йому злочинів не підтверджено належними та допустимими доказами у справі. Посилається на порушення процесуального закону на досудовому слідстві, зокрема на недотримання порядку проведення процесуальних дій, фальсифікацію доказів, порушення права Г.А. на захист, а також на застосування до нього недозволених методів слідства. Стверджує про неповноту й односторонність досудового та судового слідства, а також неправильну оцінку судом доказів по справі. У вирoku суд не усунув істотних суперечностей у показаннях свідків і не зазначив, чому він взяв до уваги одні докази та відкинув інші. Апеляційний суд при розгляді справи не перевіряв усіх доводів, наведених в апеляційних скаргах, і постановив ухвалу з порушенням вимог ст. 377 КПК 1960 р.

Заслухавши доповідача, пояснення захисника про підтримання доводів касаційної скарги, прокурора щодо необхідності часткового задоволення касаційної скарги, скасування ухвали апеляційного суду з направленням справи на новий апеляційний розгляд у зв'язку з порушенням вимог ст. 377 КПК 1960 р., перевірявши матеріали справи та обговоривши доводи касаційної скарги, колегія суддів дійшла висновку, що вона підлягає задоволенню частково на таких підставах.

Згідно з ч. 1 ст. 398 КПК 1960 р. підставами для скасування або зміни вирoku місцевого суду касаційним судом є істотне порушення кримінально-процесуального закону, неправильне застосування кримінального закону та невідповідність призначеного покарання тяжкості злочину й особі засудженого.

Отже, касаційний суд не перевіряє вироків місцевих судів щодо неповноти й однобічності досудового та судового слідства, а також невідповідності висновків суду фактичним обставинам справи.

Натомість зазначені обставини, на які, зокрема, у своїй касаційній скарзі послався захисник Х.В., згідно зі ст. 367 КПК 1960 р. є предметом перевірки судом апеляційної інстанції.

Відповідно до вимог статей 362, 365 КПК 1960 р. суд апеляційної інстанції зобов'язаний перевірити всі доводи апеляції, в тому числі, за необхідності, і шляхом проведення судового слідства.

Ухвала апеляційного суду — це рішення суду стосовно законності та обґрунтованості судового рішення, що перевіряється в апеляційному порядку. Тому вона повинна відповідати тим самим вимогам, що й вирок суду першої інстанції, тобто бути законною та обґрунтованою. Окрім додержання інших, передбачених ст. 377 КПК 1960 р., вимог, в ухвалі слід проаналізувати і співставити з наявними у справі та додатково поданими матеріалами всі доводи, наведені в апеляції, і дати на кожен із них вичерпну відповідь, пославшись на відповідний матеріальний чи процесуальний закон. У разі залишення вироку без змін в ухвалі необхідно докладно викласти мотиви й підстави відхилення апеляції, а також докази, що спростовують наведені в останній доводи.

Ухвала апеляційного суду не відповідає цим вимогам закону.

Як убачається з матеріалів справи, суд, розглядаючи справу за апеляціями прокурора та захисників Г.Н. і Х.В., залишив їх без задоволення, не перевіривши та не проаналізувавши при цьому апеляційних доводів захисника Х.В. щодо однобічності й неповноти досудового та судового слідства, зокрема стосовно порушення органами досудового слідства порядку проведення слідчих дій; порушення права підозрюваного на захист; того, що окуляри, на яких було виявлено відбитки пальців засудженого, органами досудового слідства згідно з протоколом огляду місця події не виявлялися, не вилучалися та не приєднувалися до матеріалів кримінальної справи як речові докази; того, що суд у вирокі не усунув істотних суперечностей між показаннями свідків С.А., М.Н., Б.В. та між іншими доказами у справі, внаслідок чого, за твердженням захисника, висновки суду не відповідають фактичним обставинам справи.

Апеляційний суд, залишаючи скарги захисників без задоволення, не навів в ухвалі переконливих мотивів для спростування цих доводів, не зазначив, на яких підставах він визнав апеляції захисників необґрунтованими, а лише перерахував докази, зазначені у вирокі, не розкривши їх змісту, не проаналізувавши їх та не надавши їм оцінки з точки зору їх допустимості, достовірності та достатності.

Не містить ухвала ґрунтовних мотивів спростування доводів апеляції захисту про застосування щодо Г.А. незаконних заходів ведення слідства.

З цього приводу, зокрема, захист зазначив, що засудженого затримали 04 жовтня 2010 р. й утримували у райвідділі міліції до того, як щодо нього було складено протокол про затримання в порядку ст. 115 КПК 1960 р. (постанова від 15 жовтня 2010 р.).

Таким чином, наведене в сукупності дає підстави вважати, що ухвала апеляційного суду не містить вичерпних відповідей на порушені в апеляції питання, у зв'язку з чим відповідно до ст. 377 КПК 1960 р., вона є незаконною і підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий апеляційний розгляд.

Під час нового розгляду справи в апеляційному порядку суд повинен із дотриманням положень глави 30 КПК 1960 р. ретельно перевірити зібрані у справі докази, у тому числі, за необхідності, шляхом проведення судового слідства, дати їм та висновкам суду першої інстанції належну правову оцінку, перевірити всі доводи апеляції, інші доводи касаційної скарги та прийняти законне й обґрунтоване рішення.

Керуючись статтями 394–396 КПК 1960 р., пунктами 11, 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК, колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційну скаргу захисника Х.В. задовольнила частково. Ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 27 липня 2012 р. щодо Г.А. скасувала і направила справу на новий апеляційний розгляд.

Невизначення судом тривалості заходів виховного характеру, застосованих до неповнолітнього, стало підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий судовий розгляд.

*Ухвала колегії суддів судової палати
у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 30 квітня 2013 р.*

(в и т я г)

Постановою Алуштинського міського суду АРК від 02 листопада 2012 р. до неповнолітнього Б.Є. застосовано примусові заходи виховного характеру — передано під нагляд матері, Б.О., за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ч. 3 ст. 185 КК.

Б.Є. визнано винним у злочині, вчиненому за таких обставин.

Б.Є. 28 липня 2012 р., у період із 15.00 до 16.00 год. у приміщенні корпусу парку готелю «П» у м. Алушті АРК через незачинені двері проник до

кімнати № *, де навмисно таємно викрав майно Ш.І., чим заподіяв їй майнової шкоди на загальну суму 5 917 грн.

В апеляційному порядку справа не переглядалась.

У касаційній скарзі прокурор, посилаючись на істотне порушення кримінально-процесуального закону, порушує питання про скасування постанови суду щодо Б.Є. та направлення справи на новий судовий розгляд, оскільки суд не визначив тривалості заходів виховного характеру. Вважає, що суд не дослідив дані, що характеризують матір Б.Є., та можливості здійснення нею нагляду за сином.

Заслухавши доповідь судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, пояснення прокурора на підтримання наведених у касаційній скарзі доводів, перевіrivши матеріали справи та вищезазначені доводи, колегія суддів дійшла висновку, що скарга підлягає задоволенню на таких підставах.

Про день та час розгляду справи у касаційному порядку учасники кримінального провадження були поінформовані, при цьому вони не повідомили Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних про своє бажання брати участь у розгляді справи. Крім того, відповідно до вимог ст. 394 КПК 1960 р. участь учасників кримінального провадження в розгляді справи судом касаційної інстанції при перевірці судових рішень, зазначених у ч. 2 ст. 383 КПК 1960 р., не є обов'язковою. Це положення відповідає практиці Європейського суду з прав людини, аналіз якої свідчить про те, що відсутність засудженого у касаційній інстанції не може автоматично вважатися порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції.

Відповідно до ч. 3 ст. 105 КК у разі застосування заходів виховного характеру, передбачених у пунктах 2, 3 ч. 2 цієї статті, суд повинен установити їх тривалість. Такі ж роз'яснення містяться у п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру». Пунктом 7 цієї ж постанови передбачено, що передача під нагляд батьків або осіб, які їх замінюють, допускається лише за наявності відомостей про те, що такі особи здатні забезпечити позитивний виховний вплив на того, до кого застосовуються заходи виховного характеру, та постійний контроль за його поведінкою.

Зазначені вимоги закону та роз'яснення Пленуму Верховного Суду України суд першої інстанції при ухваленні постанови про застосування примусових заходів виховного характеру щодо Б.Є. залишив поза увагою, не зазначив у своєму рішенні їх тривалості, що призвело до неправильного застосування кримінального закону.

За таких обставин колегія суддів вважає, що постанова суду першої інстанції підлягає скасуванню, а справа щодо Б.Є. — направленню на новий судовий розгляд, під час якого суду належить розглянути справу з дотри-

манням вимог закону, а також дослідити й інші питання, порушені у касаційній скарзі, і постановити законне та обґрунтоване рішення.

Керуючись статтями 394–396 КПК 1960 р., пунктами 11, 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК, колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційну скаргу прокурора задовольнила, а постанову Алуштинського міського суду АРК від 02 листопада 2012 р. скасувала і направила справу на новий судовий розгляд.

Відповідно до ст. 399 КПК 1960 р. вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов'язковими для суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи. Недотримання цих вимог процесуального закону судом першої інстанції, на що у свою чергу не звернув уваги апеляційний суд, стало підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий судовий розгляд

*Ухвала колегії суддів судової палати
у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 14 травня 2013 р.*

(в и т я г)

Вироком Вишгородського районного суду Київської області від 05 червня 2012 р. засуджено У.Г. та С.Л. кожну за ч. 3 ст. 309 КК на 5 років позбавлення волі зі звільненням на підставі ст. 75 КК від відбування покарання з випробуванням протягом трирічного іспитового строку з покладенням обов'язків, передбачених пунктами 2, 3, 4 ч. 1 ст. 76 КК.

У.Г. та С.Л. визнано винними у злочині, вчиненому за таких обставин.

09 вересня 2010 р., о 14.00 год. У.Г. та С.Л., діючи за попередньою змовою групою осіб, у лісосмузі в урочищі «Г» Вишгородського району Київської області незаконно, без мети збуту назбирали 5,696 кг дикоростучих рослин коноплі (канабісу) та зберігали у багажнику автомобіля С.Л. «Ніссан Мікра», поруч з яким й були затримані після завантаження цього особливо небезпечного наркотичного засобу.

У касаційній скарзі прокурор, посилаючись на неправильне застосування кримінального закону, істотне порушення кримінально-процесуального закону, невідповідність призначеного покарання тяжкості вчиненого злочину та особам засуджених внаслідок м'якості, просить скасувати зазначені вище рішення, а справу направити на новий судовий розгляд.

Заслухавши доповідь судді, пояснення прокурора, який підтримав скаргу, та засуджених, які заперечували проти її задоволення, перевіривши мате-

ріали справи та обговоривши доводи касаційної скарги, колегія суддів визнає її такою, що підлягає задоволенню на таких підставах.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 02 червня 2011 р. попередній вирок Вишгородського районного суду від 23 листопада 2010 р. щодо У.Г. та С.Л. скасовано за касаційною скаргою прокурора, а справу направлено на новий судовий розгляд.

При цьому касаційний суд зазначив, що за умови підтвердження обсягу обвинувачення та за відсутності інших обставин, які відповідно до вимог закону можуть істотно вплинути на висновки щодо покарання, призначення такого із застосуванням ст. 75 КК слід вважати несправедливим внаслідок м'якості.

Ухвалою Апеляційного суду Київської області від 13 жовтня 2011 р. на тих самих підставах скасовано черговий вирок Вишгородського районного суду від 27 липня 2011 р. щодо С.Л. та У.Г., а справу направлено на новий судовий розгляд.

Відповідно до вимог ст. 399 КПК 1960 р. вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов'язковими для суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи.

Усупереч цим вимогам місцевий суд, визнавши У.Г. та С.Л. винними за ч. 3 ст. 309 КК, вже вкотре призначив їм покарання із застосуванням ст. 75 КК, яке не відповідає тяжкості злочину й особам засуджених внаслідок м'якості.

Апеляційний суд не звернув уваги на допущені судом першої інстанції порушення, внаслідок чого безпідставно залишив вирок без змін.

Зважаючи на зазначене, керуючись пунктами 11, 15 розділу XI «Перехідні положення» КПК та статтями 394–396 КПК 1960 р., колегія суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ касаційну скаргу прокурора, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, задовольнила. Вирок Вишгородського районного суду Київської області від 05 червня 2012 р. та ухвалу Апеляційного суду Київської області від 13 вересня 2012 р. щодо С.Л. та У.Г. скасувала, а справу направила на новий судовий розгляд.